

АДРЕСНА СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ЯК СКЛADOVA СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. Визначено поняття соціальної допомоги. Обґрунтовано адресність соціальної допомоги. Вивчено світовий досвід надання соціальних допомог.

Аннотация. Определено понятие социальной помощи. Обоснована адресность социальной помощи. Изучен мировой опыт предоставления социальных пособий.

Annotation. The concept of social assistance is defined. The social assistance targeting is grounded. The world experience in providing social assistance is explored.

Ключові слова: соціальна допомога, адресність.

Актуальність цього дослідження обумовлена низкою чинників, зокрема, головним завданням системи соціального забезпечення на сучасному етапі трансформації українського суспільства за умов прогресуючої диференціації доходів є боротьба з бідністю. Завдання боротьби з бідністю має отримати пріоритет перед іншими функціями, що забезпечуються наданням соціальних допомог, зокрема, грошовими, такими, як страхування та згладжування доходів. Акцент на боротьбі з бідністю – не оцінке судження про належну роль соціальних допомог, а наслідок поточних соціально-економічних процесів.

У 2006 році Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства праці та соціальної політики України та Національної академії наук України проводив дослідження на тему "Адресна соціальна допомога як складова соціальної політики: теоретичні та методичні підходи". Як зазначили у своїй статті Давидюк О. О., канд. соц. наук, завідувач відділу проблем соціальної безпеки, Ільчук Л. І., канд. політ. наук, доцент, директор Центру, проблемою є "примирення" викликаного економічною необхідністю стримування державних витрат з дією політичних чинників, що змушують підвищувати розмір наданих допомог [1].

Таким чином, об'єктивно існує необхідність у виявленні напрямків та надійних механізмів становлення системи адресної соціальної допомоги в Україні, пошуку оптимальних форм боротьби з бідністю, визначенні науково обґрунтованих засад модернізації законодавства в цій галузі. Універсальна соціальна політика має на меті створення служб для кожного представника певної групи людей, наприклад, людей похилого віку чи дітей. Адресна політика зосереджує свої зусилля лише на людях, що мають певні потреби.

Соціальна допомога – це грошова допомога й допомога в натуральній формі, що здебільшого фінансується з бюджету та добровільних пожертвувань і сплачується нужденним людям як на основі перевірки їхнього доходу та засобів існування, так і за певними критеріями без перевірки доходу [2]. Це означає також, що одні прошарки населення користуватимуться благами програми допомоги, а інші будуть виключені зі сфери її дії. Розмір допомоги, яку отримують найнужденніші групи населення, може бути менший, аніж допомога менш нужденним. Перевага адресності полягає в ефективнішому використанні коштів для допомоги нужденним. У безадресних субсидіях (наприклад, встановлення плати за комунальні послуги, за проїзд у транспорті, ціни на окремі товари, ліки нижче собівартості) на бідних припадає лише частина коштів. Більше користі з таких субсидій мають заможніші, оскільки більше споживають. В адресній програмі більша частина коштів витрачається на бідних. Отже, адресуючи допомогу, можна або збільшити її розмір на кожного отримувача, або зменшити загальну вартість програми допомоги. Адресність соціальної допомоги розглядається у двох аспектах: здатність системи забезпечувати допомогою всіх, хто її потребує, й унеможливлення доступу до коштів соціальної допомоги тих, для кого вона не призначена.

Соціальна допомога надається практично в усіх розвинених країнах з метою покриття тих недоліків, що виникають в інших системах соціального забезпечення, і тим самим має сприяти боротьбі з бідністю. У країнах, що розвиваються, соціальна допомога має менше розповсюдження, і якщо вона існує, то зазвичай обмежується однією-двома категоріями населення. Відносно низький рівень поширення соціальної допомоги у країнах, що розвиваються, свідчить про ті проблеми, з якими зіштовхуються уряди багатьох країн у зв'язку з наданням адекватних коштів на такі цілі.

У країнах континентальної Європи (Австрії, Бельгії, Німеччині і Нідерландах) є чітке розмежування соціального страхування, заснованого на зроблених раніше внесках, і соціальної допомоги, що надається з бюджетних коштів. Тут боротьба з бідністю головним чином розглядається як підтримка певного рівня доходу. Зазвичай вона вводиться в законодавчому порядку, але її виконання і фінансування здійснюють місцеві органи влади, причому у посадової особи, що відповідає за конкретну заявку, практично немає свободи у прийнятті рішень саме на місцевому рівні.

Необхідно визначити, якою мірою запроваджена система заходів має попереджати "розсіювання" допомог. Ігнорування проблеми призведе до зростання витрат та порушення бюджетних обмежень. Проте занадто строга адресність загрожує значними прогалинами в охопленні. Один зі шляхів вирішення цієї проблеми – створення механізмів самоадресування. Зміст цього підходу полягає у розробці таких допомог, які намагаються одержати лише ті, хто дійсно бідний [3]. Як показує світовий досвід, необхідно зміцнювати та розвивати систему соціальної

допомоги, здатної надати підтримку у випадку бідності потенційно великій кількості нужденних, забезпечити необхідний

адміністративний потенціал та заохочувати практичні заходи щодо адресного надання благ в інтересах стримування витрат. Однак зрозуміло, що все це може мати місце лише за умови відповідного рівня соціальних допомог.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. <http://www.cpsr.org.ua/>. 2. Мандибура В. Соціальна політика держави та її структурні складові / Мандибура В. // Україна: аспекти праці. – 2000. – № 7. 3. Мандибура В. О. Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання / Мандибура В. – К. : КНЕУ, 1998.